

ئوتتۇز بىرىنچى دەرس
جۈملە تىپلىرى بويىچە مەشق

I

كۈتۈپخانىدا گېزىت كۆرۈۋاتاتتۇق.
ھويلىدا كۆچەت تىكىۋاتاتتۇق.
سەنىپتا تاپشۇرۇق ئىشلەۋاتاتتۇق.

ئۈلۈشكۈن تۇرسۇنلار كەلگەندە بىز

ئۇخلاۋاتاتتىڭىزمۇ / ئۇخلاۋاتامتىڭىز.
خەت يېزىۋاتاتتىڭىزمۇ / يېزىۋاتامتىڭىز.
دەرس تەكرارلاۋاتاتتىڭىزمۇ / تەكرارلاۋاتامتىڭىز.

ئۇ ئابايا ئۇسىزنى چاقىرغىلى بارغاندا سىز

ئۇخلاۋاتمايتتىم، يېتىپ كىتاب ئوقۇۋاتتىم.
خەت يېزىۋاتمايتتىم، ماقالە يېزىۋاتاتتىم.
دەرس تەكرارلاۋاتمايتتىم، رومان كۆرۈۋاتاتتىم.

ئە: ياق، شۇ چاغدا

II

سۇ ئۈزگىلى بارساڭلار.
بالدۇراق ئۆيگە قايتساڭلار.
دەم ئالساڭلار.

بۈگۈنكى ئىشىمىز تۈگىدى، ئەمدى

بۇ مەسىلىگە سەل قارىساق بولمايدۇ.

بۇ ئاچچىق ساۋاقنى ئۇنتۇپ قالساق بولمايدۇ.

بولامدۇ؟

چۈشەنسىم
تەھلىل قىلسام
ئوقۇسام

ئا: ماۋۇ جۈملىنى مۇنداق

2- تۆۋەندىكى بېقىندىلىق قوشما جۈملىلەرنىڭ تۈرلىرىنى كۆرسىتىپ بېرىڭ ۋە تۈركچىگە تەرجىمە قىلىڭ.

- ① ئۇ ھەممە جەھەتتە ياخشى، شۇڭا ئۈچتە ياخشى ئوقۇغۇچى بولۇپ سايلاندى.
 - ② گەرچە ئۇ يەرگە بارغان بولساقمۇ، لېكىن ئېسىمدە ئېنىق قالماپتۇ.
 - ③ ئۇ دائىم «ياشلار باغچىسى»غا بېرىپ سەيلە قىلىدۇ، چۈنكى «ياشلار باغچىسى» ئۇنىڭ ئۆيىگە يېقىن.
 - ④ ئەگەر مەندە ماشىنا بولغان بولسا، تۈنۈگۈن سىلەر بىلەن شەھەرگە بارغان بولاتتىم.
 - ⑤ قۇربان تاغا شەخسى بولسىمۇ، جامائەتكە ۋە ئاممىغا ياردەم بېرىشتە ناھايىتى سېخىي.
 - ⑥ پاكىت شۇنى ئىسپاتلىدىكى، باشقىلار قىلالايدىغاننى بىزمۇ قىلالايمىز.
 - ⑦ نېمە تېرىسلىق، شۇنى ئالسەن.
 - ⑧ ئۇنچىلىك پۇلۇق بولغان بولسا، سېنىڭ يېنىڭغا كەلمىگەن بولاتتىم.
 - ⑨ مۇبادا كەڭ كۆلەملىك ئۇرۇش بولۇپ، جەڭ قىلىشقا توغرا كېلىپ قالسا، بۇنى قويۇپ تۇرۇشقا مەجبۇر بولىمىز.
 - ⑩ قۇلىقىمىڭ قۇرۇق گەپ بىلەن خوشى يوق، شۇڭا پاختا تىقۇال.
 - ⑪ سىزنى بەك سېغىندىم، شۇڭلاشقا كەلدىم.
- 3- تۆۋەندىكى جۈملىلەرنى ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىڭ.

- 1) Beni sevseniz dünyalar benim olur.
- 2) Güler yüzlü olsa onu herkes çok sever.
- 3) Keşke şimdi yanımda olsa!
- 4) Beni görse yanıma gelir.
- 5) Hırsızı yakalasa çok mutlu olacak.
- 6) Burası çok soğuk, burada beklemesen iyi olur.
- 7) Keşke o da sınavı kazansa.
- 8) Biraz daha çalışsan iyi olacak.
- 9) O o kadar çok çalıştı ki, sonunda sınavda başarılı oldu.
- 10) Eğer şimdi gelmezsen, ilerde mutlaka pişman olacaksın.

مەسلەن: گەرچە ئۆزىڭىزنى كۆرمىگەن بولساقمۇ، لېكىن باشقىلاردىن سىزنىڭ تەرىپىڭىزنى كۆپ ئاڭلىغان.

ئۇ گەرچە كۆرۈمىسىزەك بولسىمۇ، ئادەمنى ئۆزىگە بەك جەلپ قىلىۋالاتتى.

ئۇ كەمبەغەل بولسىمۇ، لېكىن روھىي جەھەتتە ناھايىتى باي.

مەن شۇنچە يېلىنغان بولساممۇ، ئۇ مېنىڭ بېرىشىمغا زادى قوشۇلمىدى.

(2) بېقىندى تارماق جۈملىنىڭ خەۋىرى «-غان» لىق سۈپەتداشلارغا «بىلەن» سۆزىنىڭ بىرىكىشىدىن تۈزۈلۈپ، بېقىندۇرغۇچى تارماق جۈملە تەكىتلەش مەنىسىنى بىلدۈرىدۇ.

بەزى ئىشلارنى سىز قىلالىغان بىلەن، مەن قىلالمايمەن.

تەقسىر، مېنىڭ كۆزۈم كۆرمىگەن بىلەن، قوللىرىم بۇغداينى ئوبدان تونۇيدۇ.

خورلۇققا، تۆھمەتكە مەن چىدىغان بىلەن، كىچىك بالا چىدىمىدى.

(3) بېقىندۇرغۇچى تارماق جۈملە بىلەن بېقىندى تارماق جۈملە «بولمىسا» باغلىغۇچى ئارقىلىق باغلىنىدۇ. بۇ باغلىغۇچى بېقىندۇرغۇچى تارماق جۈملىدە ئىشلىتىلىدۇ. بېقىندى تارماق جۈملىسى تولۇق ئاياغلاشقان خەۋەر شەكلىگە ئىگە بولىدۇ. مەسلەن:

تېزەك ماڭايلى، بولمىسا ئاپتوبۇس كېتىپ قالىدۇ.

گەپنى ئوچۇق قىل، بولمىسا ئوقۇشماسلىق كېلىپ چىقىدۇ.

كۆزۈكمە

1- تۆۋەندىكىلەرنى بىرلەشتۈرۈڭ ۋە تۈركچىگە تەرجىمە قىلىڭ.

① (گەرچە)، بۇ، ناخشا، مەن، بىر نەچچە، قېتىم، ئاڭلا .- بول .-، لېكىن، يەنە، ئاڭلا

،-، كەل .-

② ئەگەر، ئۇ، بۇ، يەر، بول .-، ئۇ، بىز، چوقۇم، ياردەم، بەر .-، بول .-

③ شۇ، چاغ، گەرچە، قار، ياغ .-، بول .-، بىز، سېرت، كىنو، كۆر .-

④ مەن، ئەخمەت، قەشقەر، قايت .-، كەل .-، تۈنۈگۈنلا، ئاڭلا .-

⑤ گەرچە، رەنا، بىز، ھەممە، ياخشى، ئۆگەن .-، بول .-، لېكىن، ئۇ، بىر ئازمۇ،

مەغرۇرلاند .-

⑥ قايسى، يول، يېقىن، بول .-، بىز، شۇ، يول، بىلەن، ماڭ .-